

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

No11
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 310 sahifa,
4-noyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayeva X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Oilaning maktabgacha yoshdagi bolalar estetik tarbiyasidagi o'rni	24
Abdullayeva Ma'sudaxon Abdubannayevna	
Bo'lajak informatika o'qituvchilarini pedagogik faoliyatga metodik tayyorlash texnologiyalari	27
Abdubannoyeva Muxlisaxon Iqboljon qizi, Abdullayev Alibek Qodiraliyevich	
Oliy ta'lim muassasalarida bulutli xizmatlardan foydalanish zaruriyati	30
Abdullayev Alibek Qodiraliyevich, Turdaliyeva Muslimaxon Jahongir qizi	
Raqamli texnologiyalar yordamida fortepiano chalishni o'rgatish metodikasi	34
Abduvaxobova Nilufar Abdumannon qizi	
Maktabda fizika fanini o'qitishda innovatsion yondashuv	38
Alinazarova Mahfuza	
Tasavvufdagi "komil inson" konsepsiyasining hozirgi ta'lim tizimida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv sifatida talqini	43
Aqilxonov Saidolimxon Abdurashid o'g'li	
Tabiiy-ilmiy savodxonlikni shakllantirish omillari va pedagogik shart-sharoitlar	48
Choriyeva Gulbaxor Shotemirovna	
Robototexnika fanini o'qitishda axborot texnologiyalaridan foydalanib mustaqil ta'limni tashkil etish	53
Elmonov Sirojiddin Mamadiyarovich	
Xalqaro baholash dasturlarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholash bo'yicha jahon tajribasi	58
Ergasheva S. T.	
Boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlar orqali o'quvchilarning kognitiv salohiyatini rivojlantirish	61
Eshmamatova Dilnoza Jovli qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning aqliy salohiyatini oshirishda tarbiyachi mahorati	64
Karimova Gulzodaxon Marufjon qizi	
Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishni takomillashtirish	68
Hojikarimova Gulasal Tadjaliyevna	
Xorijiy talabalarga o'zbek tilini o'rgatishda elektron platformalar yaratish	71
Jo'rayeva Matluba	
Bo'lajak o'qituvchilar uchun raqamli ta'lim muhitini modellashtirish va uning samaradorlik omillari	74
Komilova Z. X.	
O'qituvchi kasbiy faoliyatida muloqot madaniyati	80
M. Yu. Mahkamova	
Psixologiya fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va talabalarda tahliliy fikrlashni shakllantirish masalalari	86
Madazizova Dilfuza Raxmatullayevna	
Integrating Listening and Speaking Skills in ESP (English for Specific Purposes) Classes	90
Madina Tilavova	
Bolalarni maktabga tayyorlash jarayonida neyropedagogik yondashuvlar	94
N. O. Saidova	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida radiologiya fanini o'qitishda raqamli texnologiyalarning metodologik roli	99
Nazarova Gulchexra Shuxratdjonovna	
Ijodkorlik tushunchasining mohiyati va uning ta'limdagi roli	103
Ochilova Dilbar Isroilovna	
Alaliyani boshqa nutqiy nuqsonlar bilan farqli xarakteristikasi	108
Oripova Zilola	
Ingliz tilini o'qitishda suggestopediya metodini joriy etishning samaradorligi	113
Pulatova Sitora Abdurazzoq qizi	
Oliy ta'lim muassasalari menejerlarining kasbiy-boshqaruv kompetentligi tushunchasi va uning tarkibiy qismlari	118
Qarshiboyev Sharof Egamnazarovich	
Koordinatsion qobiliyatlarni rivojlantirishning yosh badmintonchilar texnik-taktik tayyorgarligiga ta'siri	122
Qurbanova Ilmira Alisher qizi	

Blended Learning	125
Quvandikova Xadicha	
Fizika darslarida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish	129
Raxmanov Valijon Turdaliyevich, O'razaliyev Alijon Xasan o'g'li	
“Qurilish jarayonlari texnologiyasi” fanida loyihalash kompetentligining tarkibiy tuzilmasi va uni raqamli ta'limga moslashtirish	135
Raxmonova Nazokat Umaraliyevna	
Vitagen texnologiyalar asosida talabalar mediamentalitetini rivojlantirishda sun'iy intellekt (AI) dasturlaridan foydalanishning tahliliy modeli	140
Rustamova Nodira Rustamovna	
Talabalarda kooperativ ta'lim asosida motivatsiyani rivojlantirish usullari	145
Sitora Toshmatova	
STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ kompetensiyani shakllantirishning zaruriyati	149
Tashibekova Munajat Xoshimovna	
Musiqqa ta'limining pedagogik asoslari va metodik tizimi	153
Toshpulatova Saida Kuzibaevna	
Texnologiya fanini o'qitishda eng samarali metodlardan foydalanish	158
Turdiyeva Shahzoda Eshdavlrat qizi	
Enhancing University Students' Self-Directed Learning Through Edtech Tools	161
Ulasheva Lobar	
Fanlararo loyiha ishlarini tashkil etish orqali o'quvchilarning dizayn fikrlash salohiyatini oshirish	164
Valiyeva Nargiza Athamboyevna	
Alohida ta'lim ehtiyojiga ega o'quvchilarning kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari.....	169
Xakimova Sarvinov Sharifjon qizi	
Sun'iy intellekt asosida yaratilgan ta'lim platformalari: samaradorlik tahlili va pedagogik yondashuvlar	173
Xanbabayev Hakimjon Ikramovich, Erkinov Jasurbek Hasanjon o'g'li	
Tasavvufdagi “muhosaba” va “tafakkur” amallarining o'z-o'zini refleksiya metodlari sifatida qo'llanilishi	176
Xoshimov Nuriddin Mamadaliyevich	
Milliy sport va ommaviy o'yinlarning badiiy-estetik ahamiyati.....	182
Yaxyayeva Sojida Abdurahimovna	
Ota-ona mehriining bola psixologiyasiga ta'siri	185
Yulchiyeva Shohsanam Dilshod qizi	
Nutq rivojlanishi orqada qolgan bolalarda qo'llaniladigan innovatsion usullari samaradorligi	189
Ahmedova Nargiza Muzaffarovna	
Факторы, сдерживающие развитие науки в контексте требований к диссертационным работам	193
Зайналов Жахонгир Расулович, Нурмухамедов Аббос Мамадалиевич, Шадманов Камолиддин Кажакджанович, Самигова Нодира Хамидуллаевна	
Структура и стратегии развития предметных компетенций	197
Наимова Мафтунабону Файзулложоновна	
Психологическая консультация: современная практика, задачи и перспективы развития	203
Раупова Шохида Ахроровна	
Подготовка будущих педагогов к инклюзивному обучению детей с ограниченными возможностями здоровья: задачи и перспективы	207
Сайфутдинова Насиба Нурматовна	
Формирование иноязычной грамотности у курсантов военных вузов: социально-психологические факторы.....	211
Сулейманова Нилуфар Камилловна	
O'qituvchi shaxsiy kompetensiyasining mohiyati va pedagogik faoliyatdagi o'rni	214
Abdiraxmonova Guliston Muzaffar qizi	
Bolalarda axloqiy qadriyatlarini shakllantirish jarayonining milliy va umuminsoniy tamoyillari	218
Abdumutalipova Gulshodaxon Nurbek qizi	
Fuqarolik jamiyatida huquqiy madaniyat va uni rivojlantirish jarayonlari	221
Abdusalimova Shaxnoza Quduratullayevna	
Ta'lim menejmenti tizimida o'qituvchining nutq madaniyatini rivojlantirish strategiyalari	224
Abduxalilova Iroda Nozimxonovna	

O'zbekistonda yoshlarni ijtimoiy-pedagogik hamkorlikda tarbiyalashda "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"ning ustuvor vazifalari	229
Abirova Umida Nazarovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini inklyuziv ta'lim sharoitida differensiyalashtirilgan dars mashg'ulotlarini tashkil etishga o'rgatish (kompetentligini shakllantirish/rivojlantirish) usullari.....	232
Adhamova Diyora Sanjar qizi	
Musobaqa faoliyati samaradorligini oshirishda sambochilarning energiya sarfi va tiklanish mexanizmlari tahliliy	239
Tangriyev Abdukarim Tovashevich	
Aksiologik yondashuv asosida bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining harakat faolligini takomillashtirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati.....	244
Hafizov Shahriyor Shavkatovich	
Bo'lajak tarbiyachilarning transversal: tanqidiy va innovatsion fikrlash kompetensiyalari	248
Jaloliddinova Maftunaxon Mahmudjon qizi	
Axborotning gnoseologik mohiyati.....	256
Kamolova Munajatxon Jaloldinovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish yo'llari	259
Mamatova Aziza Bo'ribojevna	
Akademik litseylarda kimyo fanini o'qitishda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari	262
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich	
Pedagogik oliy ta'limda talabalarning kasbiy ijtimoiylashuvini korporativ madaniyat asosida rivojlantirish metodikasi.....	267
Maxkamova Dilafuz Aliyevna	
Bo'lajak o'qituvchilar uchun xorijiy tillarni o'qitishda lingvomadaniy yondashuv	271
Normamatova Kamola Gulmamat qizi	
O'zbek tili izohli lug'atida iboralarning grammatik tavsifi (bosh komponentli iboralar misolida).....	274
S. Sh. Azamatova	
Oila instituti va gender tenglikni ta'minlashning ijtimoiy-huquqiy muammolari	277
Salayeva Aziza Muhammadmurot qizi	
Gender yondashuv asosida talaba-qizlarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning namunaviy mezonlari.....	282
Xolova Mohigul Shavkatovna	
Pedagogika yo'nalishi talabalari huquqiy savodxonligini rivojlantirish metodlarini takomillashtirish.....	287
Xudoyberganov Atham	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida leksik komponentlikni TRIZ texnologiyasi yordamida rivojlantirish	291
Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna, Fayzullayeva Nazokat Uchqun qizi	
Цифровизация и трансформация образования как социально-педагогическое явление	295
Кадирова Наргиза Азаматовна	
Методика формирования креативного мышления у студентов-филологов на основе проблемно-ориентированных заданий (на материале английского языка)	298
Мамырбаева Дина	
Структура и стратегии развития предметных компетенций	304
Наимова Мафтунабону Файзулложоновна	

BO'LAJAK O'QITUVCHILAR UCHUN XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA LINGVOMADANIY YONDASHUV

Normamatova Kamola Gulmamat qizi
 Samarqand viloyati Pedagogik
 Mahorat markazi o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'lajak o'qituvchilarning xorijiy tillarni o'qitish jarayonida lingvomadaniy yondashuvdan foydalanish masalasi ilmiy-pedagogik nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Lingvomadaniy yondashuv tilni nafaqat aloqa vositasi, balki madaniyatni anglash, milliy qadriyatlarini tushunish hamda ularni kommunikativ faoliyatda qo'llash vositasi sifatida o'rganishni nazarda tutadi. Maqolada chet tili o'qituvchisining asosiy vazifasi – o'quvchilarda til birliklarining madaniy konnotatsiyasini ochish, madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini shakllantirish va o'quv jarayonini milliy hamda umuminsoniy qadriyatlar asosida tashkil etish ekani ilmiy asosda yoritiladi.

Kalit so'zlar: lingvomadaniy yondashuv, madaniyatlararo kompetensiya, chet tili o'qitish metodikasi, kommunikativ yondashuv, bo'lajak o'qituvchi tayyorlash.

Abstract: This article examines the use of the linguocultural approach in the process of teaching foreign languages to future teachers from a scientific and pedagogical perspective. The linguocultural approach considers language not only as a means of communication but also as a tool for understanding culture, comprehending national values, and applying them in communicative practice. The article argues that the main task of a foreign language teacher is to reveal the cultural connotations of linguistic units, to develop students' intercultural communication competence, and to organize the educational process based on national and universal values.

Key words: linguocultural approach, intercultural competence, foreign language teaching methodology, communicative approach, training future teachers.

Аннотация: В данной статье рассматривается вопрос использования лингвокультурологического подхода в процессе обучения иностранных языков будущих учителей с научно-педагогической точки зрения. Лингвокультурологический подход предполагает изучение языка не только как средства общения, но и как средства познания культуры, осознания национальных ценностей и их применения в коммуникативной деятельности. В статье обосновывается, что основная задача преподавателя иностранного языка – раскрыть у студентов культурную коннотацию языковых единиц, сформировать у них межкультурную коммуникативную компетенцию и организовать образовательный процесс на основе национальных и общечеловеческих ценностей.

Ключевые слова: лингвокультурологический подход, межкультурная компетенция, методика обучения иностранным языкам, коммуникативный подход, подготовка будущих учителей.

KIRISH

So'nggi o'n yillikda kuzatilayotgan ta'limni gumanitarlashtirish va insonparvarlashtirishga oid umumiy tendensiya ta'limni madaniyat kontekstida ko'rib chiqish zaruratini yuzaga keltirdi. Chet tilini o'qitish nazariyasi sohasida bu tendensiya shunda namoyon bo'ladiki, xorijiy tilni o'zlashtirish, eng avvalo, boshqa bir madaniyatga yaqinlashish, yangi sotsiomadaniy mazmunni egallash jarayonidir.

Zamonaviy jamiyat hayotida xorijiy tillarning ahamiyati ortib borar ekan, madaniyatlararo muloqotni samarali amalga oshira oladigan mutaxassislariga bo'lgan ehtiyoj ham kuchaymoqda. Bu esa o'quvchilarda nafaqat til kompetensiyasini, balki kognitiv ongni ham shakllantirishni talab etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Shuni ta'kidlash lozimki, so'nggi yigirma yil ichida madaniyatni chet tilini o'qitish jarayoniga kiritish muammosining turli jihatlarini nazariy jihatdan tahlil etishga bag'ishlangan tadqiqotlar amalga oshirilgan. Bu

borada I.I.Xaleyeva¹, V.P.Furmanova², S.G.Ter-Minasova³ hamda V.V.Safonova⁴larning ilmiy ishlari alohida ahamiyatga ega. Chet tilini o'qitish metodikasini uning madaniy tarkibiy qismi nuqtai nazaridan amaliy jihatdan ishlab chiqishga qaratilgan tadqiqotlar qatoriga esa N.B.Ishxanyan⁵, A.N.Bogomolov⁶, Y.N.Grom⁷ va P.V.Sysoyev⁸ hamda boshqa olimlarning ishlari kiradi.

O'zbek lingvodidaktikasida kulturologik yondashuvning ta'lim-tarbiyada qo'llanilishini o'rganishga bag'ishlangan olimlarning asarlari kam uchraydi.

J.J. Jalolov, I.M. Tuxtasinov, B.R. Jo'rayeva, L.T. Axmedova, S.K. Annamuratova, F.X. Ibragimova, D.U. Hashimova, N.P. Abdimuratova, J. Kenjaboyev, Z.R. Azizova, N.P. Babaniyazova, N.Sh. Jurayeva, A.D. Qulmamatova, N.F. Mirzayeva va F.R. Norboyeva kabi olimlar chet (ingliz) tilini o'qitishda milliy-mintaqaviy komponentni o'rganishga madaniy yondashuv doirasida talabalarning to'liq kasbiy va shaxsiy rivojlantirish uchun zarur bo'lgan ijtimoiy-madaniy kompetensiyani shakllantirish vositasi ekanligini o'z ilmiy tadqiqot ishlarida ta'kidlab o'tishgan.

Yuqorida tilga olingan tadqiqotchilarning barchasi xorijiy tilni madaniyatning ajralmas tarkibiy qismi sifatida o'qitish muhimligini ta'kidlaydi hamda bu muammo rivojlanishining yangi bosqichiga kirganini e'tirof etadi. Mazkur bosqich ta'lim jarayonining ortib borayotgan ehtiyojlariga, shuningdek, til va madaniyat o'zaro bog'liqligini chuqurroq anglash hamda bu aloqaning til o'qitish amaliyotida aks etishiga mos keladi.

Mazkur yo'nalishdagi tadqiqotlarning aksariyati til o'qitishning lingvomadaniy yondashuvi doirasida yaratilgan bo'lib, asosan lingvomadaniy yondashuv materiallari asosida leksik ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan. Shu bilan birga, ular o'quvchilarda chet tili orqali ifodalanadigan ijtimoiy-madaniy haqiqatning yaxlit manzarasini shakllantirish vazifasini o'z oldiga qo'ymagan. Biz esa, I.I. Xaleyeva fikriga qo'shilgan holda, bunday yaxlit tasavvurni shakllantirishni madaniyatlararo muloqotning muvaffaqiyati uchun zaruriy shart deb hisoblaymiz.

Chet tillarni o'qitishda lingvomadaniy yondashuvni qo'llash, bizningcha, ikkilamchi til shaxsining kognitiv ongini shakllantirish vazifalarini hal etish imkonini beradi. Biroq ushbu yondashuv metodik adabiyotlarda hali to'liq nazariy asosga ega emas va tajriba yo'li bilan yetarlicha tekshirilmagan.

Oliy ta'lim muassasalarida xorijiy tilni o'qitishning asosiy maqsadi – talabada ikkilamchi til shaxsining xususiyatlarini shakllantirish orqali madaniyatlararo muloqotni samarali amalga oshira oladigan mutaxassisni tayyorlashdan iborat. Shu bois, o'qitish jarayonining eng muhim vazifalaridan biri – tilni madaniy hodisa sifatida o'rganish asosida talabada ikkilamchi kognitiv ongni shakllantirishdir.

Shunday qilib, oliy ta'lim tizimi doirasida lingvomadaniy kompetensiyani ajratib ko'rsatish maqsadga muvofiqdir. Biz bu atama ostida ma'lum bir milliy tilda mujassam topgan madaniyat haqidagi bilimlar tizimini hamda ushbu bilimlardan foydalanish ko'nikmalarini tushunamiz.

O'qitish mazmunida to'rtta asosiy tarkibiy qism ajratiladi:

1. Ma'lum bir ijtimoiy voqelik parchasiga oid madaniyatshunoslik bilimlari;
2. Lingvomadaniy birliklar (lingvokultremalar) – mazkur bilimlarni o'zida mujassam etuvchi til birliklari;
3. Asliy matnlar – kommunikatsiya birligi sifatida qabul qilinadigan autentik manbalar;
4. Talabalarning faoliyati – lingvokultremalarni tanlash, o'rganish va tizimlashtirish orqali jamiyatda mavjud bo'lgan hodisaning nisbatan to'liq manzarasini ongda shakllantirish jarayoni.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

O'qitish jarayonida quyidagi metodlar qo'llaniladi: axborotli-reseptiv, reproduktiv, muammoli bayon, evristik va tadqiqot metodi. Bular orasida tadqiqot metodi yetakchi o'rin tutadi, chunki u talabalar tomonidan chet tili madaniyati bilan bog'liq voqelikni lingvistik hamda madaniyatshunoslik nuqtayi nazaridan o'rganishning asosiy tamoyiliga aylangan. Ushbu metod lingvomadaniy o'rganish jarayonining poydevori sifatida xizmat qiladi.

- 1 Халева И.И. Основы теории обучения пониманию иноязычной речи. М.: Высш. шк., - 1989, - 238 с.
- 2 Фурманова В.П. Межкультурная коммуникация и лингвокультуроведение в теории и практике обучения иностранным языкам. Саранск, 1993. - 124 с
- 3 Тер-Минасова С.Г. Синтагматика функциональных стилей и оптимизация преподавания иностранного языка. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1988. - 157 с.
- 4 Сафонова В.В. Культуроведение и социология в языковой педагогике. -Воронеж: "Истоки", 1992. 430 с.
- 5 Ишханян Н.Б. Пути формирования лингвосоциокультурной компетенции в интенсивном курсе обучения иностранному языку (английский язык в неязыковом пед. вузе) : Дис. . канд. пед. наук. М., 1996
- 6 Богомолов А.Н. Средства массовой коммуникации: культурологический и дидактический аспекты (русский язык как иностранный): Автореф. дис. . канд. культур, наук. М., 1997. -24 с.
- 7 Гром Е.Н. Содержание и формы контроля уровня сформированности иноязычной коммуникативной компетенции у учащихся 10-11 классов школ с углубленным изучением иностранного языка: дис. . канд. пед. наук. Москва, 1999. - 24 с.
- 8 Сысоев П.В. Социокультурный компонент содержания обучения американскому варианту английского языка: Автореф. дис. . канд. пед. наук. -Тамбов. 1999. -19 с.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tuzilgan mashq tizimi quyidagi turlarni o'z ichiga oladi:

- matndan lingvomadaniy birliklarni (lingvokulturemalarni) ajratib olish va ularning madaniy mazmunini aniqlashga qaratilgan mashqlar;
- ushbu birliklarga turli xil izoh va sharhlar tuzish;
- tanlangan mavzu doirasida OAV (ommaviy axborot vositalari) matnlarini madaniy kontekst asosida tahlil va talqin qilish;
- shuningdek, ijodiy xarakterdagi mashqlar, ya'ni talabalarning o'z madaniy va tildagi bilimlarini amaliy ijodiy faoliyatda qo'llashni rag'batlantiruvchi topshiriqlar.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xullas, talabalarning madaniyatlararo muloqotni amalga oshirish bo'yicha ko'nikmalarini shakllantirish va takomillashtirishning eng muhim sharti – ikkilamchi kognitiv ongni rivojlantirishdir. Shu sababli, oliy ta'lim muassasalari talabalari kommunikativ kompetensiyasining asosiy tarkibiy qismi sifatida lingvomadaniy kompetensiya ajratib ko'rsatildi.

Lingvomadaniy yondashuv asosidagi o'qitish metodikasining muhim xususiyati – matn tarkibidagi madaniy birliklar (lingvokulturemalar) bilan ishlashga e'tiborni qaratish, hamda o'rganilgan madaniyatshunoslik bilimlarini maydonli tadqiqot (field research) metodi orqali tizimlashtirishdir. Bunday yondashuvning tadqiqotga yo'naltirilgan tabiati o'qitish jarayonida tadqiqot metodini asosiy usul sifatida qo'llashni taqozo etadi.

Lingvomadaniy yondashuv yoki uning alohida elementlari oliy ta'lim muassasalari ta'lim tizimi doirasida tilning boshqa jihatlarini o'qitish metodikalariga ham samarali tarzda tatbiq etilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Халеева И.И. Основы теории обучения пониманию иноязычной речи. – М.: Высшая школа, 1989. – 238 с.
2. Фурманова В.П. Межкультурная коммуникация и лингвокультуроведение в теории и практике обучения иностранным языкам. – Саранск, 1993. – 124 с.
3. Тер-Минасова С.Г. Синтагматика функциональных стилей и оптимизация преподавания иностранного языка. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1988. – 157 с.
4. Сафонова В.В. Культуроведение и социология в языковой педагогике. – Воронеж: "Истоки", 1992. – 430 с.
5. Ишханян Н.Б. Пути формирования лингвосоциокультурной компетенции в интенсивном курсе обучения иностранному языку (английский язык в неязыковом педвузе): дис. ... канд. пед. наук. – М., 1996.
6. Богомолов А.Н. Средства массовой коммуникации: культурологический и дидактический аспекты (русский язык как иностранный): автореф. дис. ... канд. культур. наук. – М., 1997. – 24 с.
7. Гром Е.Н. Содержание и формы контроля уровня сформированности иноязычной коммуникативной компетенции у учащихся 10–11 классов школ с углублённым изучением иностранного языка: дис. ... канд. пед. наук. – М., 1999. – 24 с.
8. Сысоев П.В. Социокультурный компонент содержания обучения американскому варианту английского языка: автореф. дис. ... канд. пед. наук. – Тамбов, 1999. – 19 с.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.